

В. А. Білан

МЕТОДОЛОГІЧНІ
ТА ТЕОРЕТИЧНІ
ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ

навчальний посібник

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Методологічні та теоретичні проблеми психології

Навчальний посібник

Укладач В. А. Білан

Умань
2016

УДК 159.9.01(075.8)
ББК 88В
М54

Рецензенти: **Рогальська-Яблонська І. П.**, доктор педагогічних наук
(Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини),
Гаврилов О. В. – доцент, кандидат психологічних наук
(Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка)

Рекомендовано Вченою радою інституту розвитку дитини
(протокол № 3 від 29 квітня 2015 року)

М54 Методологічні та теоретичні проблеми психології : навч.-метод. посібн.
/ уклад. Валентина Андріївна Білан. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2016. – 131 с.

Методологічні та теоретичні проблеми психології

Навчально-методичний посібник

Укладач Білан Валентина Андріївна

У навчальному посібнику розглядаються найважливіші психологічні категорії – особистість, діяльність, спілкування – з погляду їх теоретичного аналізу, що сформувався у вітчизняній психології. Разом з тим аналізуються окремі питання, які стосуються зміни поглядів на природу психічного в історії філософсько-психологічної думки, що допоможе читачеві зорієнтуватися в хронологічному і ретроспективному вимірі, а також окремі питання, що стосуються ключових проблем психології – психофізичної, психофізіологічної, співвідношення соціального і біологічного в детермінації психіки. Значна увага приділена методологічним і методичним проблемам вивчення психічних явищ, уточнення сучасних поглядів на предмет психології з позиції ціннісно-цільового і діяльнісно-творчого ставлення індивіда до власної психіки і до себе як до її суб'єкта. В посібнику подано робочу програму дисципліни «Методологічні та теоретичні проблеми психології», укладеної відповідно до програми цього ж курсу; лекційний курс, плани практичних занять, тести для підсумкового контролю, список рекомендованої літератури. Адресований студентам та викладачам вищих навчальних закладів.

УДК 159.9.01(075.8)

ББК 88В

ПЕРЕДМОВА

Вектор універсальності вищої освіти психолога передбачає цілісність побудови взаємопереходів від постановки задач до теорії, від теорії – до перевірки гіпотез, від формулювання гіпотез – до вибору методів і т.д. Вивчення методологічних та теоретичних основ психології є важливою умовою підготовки високопрофесійного фахівця-психолога. Знання основних засад психологічної науки, уміння аналізувати сучасні теоретичні проблеми психології – ознака високої професійної майстерності психолога, свідчення високого рівня його фахової підготовки.

Дисципліна має розкрити майбутнім фахівцям у психології зміст сучасних теоретичних та методологічних проблем психології, підготувати їх до проведення власних наукових досліджень з визначенням їх ролі та значення для розвитку психологічної науки. Студент мають володіти знаннями про сучасні теоретико-методологічні проблеми як в історії науки так і дискусіях сьогодення. Питання методології є тісно взаємопов'язаними зі змістом таких навчальних курсів як загальна психологія, експериментальної психологією, основами наукових досліджень тощо. Курс „Методологічні та теоретичні проблеми психології” розрахований на студентів, що навчаються за спеціальністю „практична психологія”. Його **основною метою** є вивчення психологічної науки у цілісності своїх принципів і методів здобуття нового знання, сформувати психологічні знання з історії розвитку та становлення наукової психології; надати допомогу особистості у з'ясуванні власної природи, розкрити унікальність свого внутрішнього світу, визначити рушійні сили власного розвитку; опанувати принципи та методи наукового пізнання; визначити стан сучасної психологічної науки і розвиток її загальної теорії.

У результаті вивчення курсу студенти повинні

знати:

- стан сучасної психологічної науки і перспективи її розвитку;
- природу психічного та принципи побудови системи психологічних знань;
- методологію і принципи психологічного дослідження;
- основні психологічні категорії, їх зміст і перспективи розвитку.

вміти:

- проводити теоретичні, експериментальні дослідження психологічних явищ відповідно до наукового методу;
- визначити причинно-наслідкові залежності між психологічними явищами, давати їм обґрунтовану інтерпретацію;

- б.) інтерв'ю
- в.) спостереження
- г.) бесіда
- д.) анкета

24). Емпіричний метод виявлення властивостей і станів об'єкта шляхом організації взаємодії об'єкта з вимірювальним приладом - це:

- а.) тест
- б.) інтерв'ю
- в.) експеримент
- г.) вимір
- д.) анкета

25). Аспект проблеми, питання, який спеціально вивчається в даному конкретному дослідженні - це:

- а.) проблема дослідження
- б.) гіпотеза дослідження
- в.) тема дослідження
- г.) об'єкт дослідження

26). Стандартизований метод психологічного дослідження, призначений для точних кількісних оцінок і строгих якісних визначень психології та поведінки людини з орієнтацією на встановлені норми оцінок - це:

- а.) бесіда
- б.) опитування
- в.) анкета
- г.) інтерв'ю
- д.) тест

27). Дослідження, спрямоване на виявлення культурної детермінації загальногрупових особливостей та індивідуальних відмінностей поведінки - це:

- а.) кореляційне дослідження
- б.) лабораторне дослідження
- в.) емпіричне дослідження
- г.) кроскультурні дослідження

28). Чи вірні твердження?

- а.) гештальтпсихологію відрізняє переважна розробка категорії образу
 - б.) Біхевіоризм відрізняє переважна розробка категорії дії
- Підберіть правильну відповідь

29). Наукова революція XVII століття створила нову форму детермінізму, а саме - _____
детермінізм

30). Згідно А.Д.Леонтьєву, діяльність включає наступні компоненти _____

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

Базова

1. Анцыферова Л.И. Методологические проблемы психологии развития // Принцип развития в психологии. - М.: Наука, 1978. - С. 3-20.
2. Асмолов А. Г. По ту сторону сознания: Методологические проблемы неклассической психологии. - М.: Смысл, 2002.
3. Василюк Ф.Е. Методологический анализ в психологии. - М.: МГППУ; Смысл, 2003.
4. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в общую психологию. Курс лекций. - М.: ЧеРо, 1996. - 336 с.
5. Корольчук М.С. Методологічні та теоретичні проблеми психології. Навч. посібник /К.: Ніка-Центр, 2008.-336с.
6. Корнилова Т. В., Смирнов С.Д. Методологические основы психологии. - СПб.: Питер, 2006. - 320 с.
7. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. - М.:Наука, 1984.
8. Петренко В.Ф. Конструктивистская парадигма в психологической науке // Психологический журнал. - 2002. - № №. С. 113-121.
9. Філіпенко А.С. Основы научных исследований. - К.:«Академвидав», 2005. - 208 с.
10. Шорохова Е.В. Принцип детерминизма в психологии // Методологические и теоретические проблемы психологии / Под ред Е.В.Шороховой. - М.: Наука, 1968. - С. 9-56.

1. Аванесов В.С. Тесты в социологическом исследовании. – М., 1982.–199с.
2. Анастаси А. Психологическое тестирование / Под ред. К.М. Гуревича, В.И.Лубовского. – М., 1982.
3. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психодиагностике. – СПб.: Питер, 1999. – 528 с.
4. Гуревич К.М. Тесты интеллекта и индивидуальные культурно-психологические особенности испытуемых // Психодиагностика в школе. – Таллинн, 1980. – С. 19-25.
5. Данилова Н.Н. Диагностическая и коррекционная работа школьного психолога. – М.: 1987. – 178 с.
6. Измайлов Ч.А., Михалневская М.Б. Общий практикум по психологии. – М., 1983.
7. Карпушин В. А. Логика и интуиция: их соотношение в получении нового знания //
8. Логика научного познания. - М., 1986. - С. 25-27.
9. Кефели И. Ф. Наука до и после НТР // Проблемы деятельности ученого и научных коллективов. - СПб., 1997. - С. 19-24.
13. Койре А. Очерки истории философской мысли: О влиянии филос. концепций на развитие науч. теорий / Пер. с фр. – М.: Прогресс, 1985. – 286с.
14. Кузнецова Н. И. Наука в ее истории. - М., 1982.
15. Кун Т. Структура научных революций. - М., 1975.
16. Лекторский В. А. Субъект, объект, познание. - М., 1980.
17. Лившиц Е. М. Предисловие // Ландау Л. Д. Собрание трудов. - Т.2. - М., 1971.
18. Лук А. Н. Проблемы научного творчества: Сб. аналитических обзоров. - М., 1982. - Вып. 2.
19. Лук А. Н. Проблемы научного творчества: Сб. аналитических обзоров. - М., 1983. - Вып. 3.
20. Майданов А. С. Процесс научного творчества. - М., 1983.
21. Маркова Л. А. Историки и социологи науки о социальной природе научногопознания //Современная западная социология науки: Критический анализ. - М.,1988. - С. 194-211.
22. Меркулов В. Л. Об объективных и субъективных факторах восприятия научного открытия // Научное открытие и его восприятие. - М., 1971. - С. 236-246.
23. Мошкова Г. Ю. Социальная психология и проблема управления наукой // Вестник Московского университета. - Серия 7. Философия. - 1996. - С. 49-66.
24. Мошкова Г. Ю., Юревич А. В. Психобиография - новое направление в изучении

- 25.Кулагин В.Б. Основы профессиональной психодиагностики. – Л., 1984. – 215 с.
26. Личко А. Е, Иванов М. Я. Патохарактерологический диагностический опросник для подростков и опыт его практического применения. – Л., 1976. – 57 с.
27. Мельников В.М., Ямпольский Л.Т. Введение в экспериментальную психологию личности. – М., 1985. – 319 с.
28. Общая психодиагностика / Под. Ред. А.А. Бодалева, В.В. Столина. – М.: Моск. гос. ун-т, 1987. – 304 с.
29. Програми педагогічних інститутів. Основи психодіагностики: Для студентів педагогічних інститутів спеціальності „Практичний психолог” та спеціальних факультетів „Психологія. Практична психологія у системі народної освіти” / Упоряд. О.П.Саннікова. – Одеса: ОПІ, 1992. – 24 с.

Ресурси

1. Нормативна база (Закони, Положення, Укази президента України, Листи МОНУ).
2. Інформація про особливості педагогічної професії та організацію навчально-виховного процесу у вузі, розміщена на веб-сторінках:
 - www.nduv.ua - веб-сторінка бібліотеки ім. Вернадського.
 - www.tnpu.edu.ua - веб-сторінка Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

ФОП Жовтий